

ADVIES

SCHEIDINGSBEMIDDELING

Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen.

Voorstel van decreet van Mevr. S. Becq houdende scheidingsbemiddeling, stuk 223 (1999-2000), nr. 1.

Voorstel van decreet van Dhr. G. Swennen houdende organisatie van scheidingsbemiddeling, stuk 340 (1999-2000), nr. 1.

Advies 2000/11

SCHEIDINGSBEMIDDELING

SITUERING

De bemiddeling in familiale geschillen vindt meer en meer ingang en succes omdat hierdoor het conflictgehalte kan verlaagd worden. Dit is zeer zeker in het belang van de kinderen in het betrokken gezin.

Op wet¹- en decreetgevend vlak zijn verschillende voorstellen hieromtrent hangende. De beslissingen die hierover genomen zullen worden op federaal- en gemeenschapsniveau zullen een invloed uitoefenen op elkaar. Vandaar het belang om de erkenning van bemiddelaars op Vlaams niveau te regelen om latere discrepanties te vermijden.

Zo kan een rechter volgens het wetsvoorstel bemiddeling voorstellen maar dient hij te verwijzen naar advocaten, notarissen of naar 'personen die daartoe zijn erkend door de bevoegde overheden'². Wanneer Vlaanderen dan nog geen erkenningssysteem heeft, vallen sommige bemiddelaars (niet-advocaten, niet-notarissen) buiten de mogelijkheden en vermindert dit het aanbod en de keuzevrijheid van de gebruikers.

Waar de federale wet de rechtbankverbonden bemiddeling invoert, gaan de voorstellen van decreet over bemiddeling op initiatief van de betrokkenen, die daarbij de garantie moeten hebben dat ze bij een 'erkende' bemiddelaar terecht kunnen.

Zoals in beide voorstellen wordt aangehaald gebeurt bemiddeling ook nu reeds, en dit steeds meer. Dit kan gebeuren in het kader van een organisatie (balie, notariaat, Algemeen Welzijnswerk) of bij zelfstandige bemiddelaars. Deze laatste categorie werkt onafhankelijk en dus ook zonder enige controle of toezicht op de kwaliteit. Vooral hier is regulering nodig om ervoor te zorgen dat niet iedereen zich zonder meer als bemiddelaar kan gaan voorstellen.

---

¹ Wetsvoorstel van Dhn. J. Vandeurzen, J. Verherstraeten en T. Van Parys betreffende de echtscheidingsbemiddeling van 14 april 2000, *Parl.St.*, Kamer, doc. 50 0067/011 en /012. Qua terminologie is dit gewijzigd in 'gezinsbemiddeling', *Parl. St.*, Kamer, doc. 50 0067/015. Dit voorstel werd in de Kamer aangenomen op 4 mei jl.

Wetsvoorstel van Dhr. R. Fournaux tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek i.v.m. de bemiddeling van 11 mei 2000, *Parl. St.*, Kamer, doc. 50 0647/001

² Art. 734quater van het wetsvoorstel van 14 april 2000 betreffende de echtscheidingsbemiddeling, *Parl.St.*, Kamer, doc. 50 0067/012

Het Kinderrechtencommissariaat adviseert hier niet over de precieze uitwerking van de erkenningsregeling, maar wil enkel uitdrukking geven aan haar **bezorgdheid over het ontbreken van enige erkenningsreglementering** tot op heden. Het Kinderrechtencommissariaat zal hier dan ook niet in detail ingaan op de twee voorstellen van decreet, maar wenst het Vlaams Parlement aan te zetten een beslissing te nemen inzake de erkenning van bemiddelaars. De doelstelling is het garanderen van kwaliteitsvolle bemiddeling, waardoor kinderen minder in het conflict betrokken zullen worden.

OVERWEGINGEN VAN HET KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

We verwijzen hier naar de opmerkingen die reeds eerder gegeven werden inzake bemiddeling ter gelegenheid van de hoorzitting in de commissie Welzijn op 22 oktober 1998. Deze tekst wordt hierbij gevoegd als onderdeel van dit advies³ (bijlage nr. 1).

Het Kinderrechtencommissariaat herhaalt hier de meest relevante artikelen uit het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind⁴:

- Art. 3: belang van het kind
- Art. 5: verantwoordelijkheden van de ouders
- Art.9: recht op contact met beide ouders en recht om het eigen standpunt naar voor te brengen
- Art. 12: recht om gehoord te worden
- Art. 18: passende bijstand aan ouders in de uitoefening van hun opvoedingsverantwoordelijkheden.

Kind en (echt)scheiding

Hoewel de (echt)scheiding juridisch gezien enkel de scheidende partners betreft, zijn de kinderen daarbij wel degelijk betrokken partij. Zij ondergaan een gezinswijziging die een grote impact heeft op hun dagelijks leven en die daarenboven van voortdurende aard is. De levenssituatie van het kind wordt bij een scheiding veranderd om nooit meer te zijn zoals vroeger. Het kind heeft de tijd en de ruimte nodig om daaraan te kunnen wennen. Het kan dan ook alleen maar **baat hebben bij ondersteuning daarbij door beide ouders en bij het**

---

³ Wel dient voor ogen gehouden te worden dat de discussie toen vooral ging over de vraag welke beroepsgroepen als bemiddelaar konden aangeduid worden. Nu intussen de opleiding van advocaat-bemiddelaar reeds volop realiteit geworden is, is die discussie grotendeels achterhaald. Ook de federatie van Notarissen zou zichzelf al verder georganiseerd hebben. Deze beide beroepsgroepen laten we hier buiten beschouwing gezien dit op federaal niveau gesitueerd is.

⁴ de volledige tekst van die artikelen vindt u in bijlage nr. 2.

gevoel nog steeds bij beide ouders terecht te kunnen, ook al leven zij niet langer samen. Voor deze opdracht kunnen de ouders beter ondersteund worden in de context van bemiddeling dan in de procedurele context waar het risico van de 'vechtscheiding', vaak ten koste van de kinderen, doorgaans groter is. In de bemiddeling wordt namelijk sterk de nadruk gelegd op het onderscheiden van ouderschap enerzijds en (ex-)partnerschap anderzijds. Dit is voor de kinderen van fundamenteel belang voor hun verwerken van de scheiding en het leren leven met de gevolgen daarvan. Wanneer de volwassene inderdaad beseft dat ex-partners nog wel altijd samen ouder blijven, zijn de negatieve gevolgen van de scheiding voor de kinderen merkkelijk kleiner.

De bemiddelaars dienen voldoende aandacht te schenken aan de **positie van de kinderen**. In eerste instantie zullen zij de ouders daarop moeten wijzen. De ontkoppeling van de partner- en ouderrol is hierbij essentieel. Dit blijkt ook uit de praktijk. Bij een goedlopende bemiddeling valt het bovendien te vermijden dat de kinderen moeten gehoord worden. Dit is namelijk nooit eenvoudig voor het kind. Waar mogelijk dienen de ouders zelf op hun verantwoordelijkheden als ouder gewezen te worden om oog te houden voor de belangen van hun kinderen. Het moet evenwel steeds mogelijk zijn voor het kind om een inbreng te doen indien het daar de behoefte toe voelt.

Vorig jaar ontving het Kinderrechtencommissariaat 117 meldingen i.v.m. de scheiding van de ouders (45% van het totaal aantal meldingen inzake gezin)⁵. Deze meldingen kwamen zowel van (groot)ouders als van kinderen zelf. Van deze meldingen handelde 53% over ouderlijk gezag en omgangsrecht. Vanuit kinderen noteerden we vooral het ongenoegen van het niet-betrokken zijn bij de besluitvorming en de ontevredenheid over de getroffen regeling. Ze voelen dat alle beslissingen buiten hen om genomen worden terwijl die beslissingen toch een enorme impact hebben op hun verdere leven. Eens beslist en geregeld, stellen ze vast dat wijzigingen, na verloop van enige jaren of omwille van gewijzigde omstandigheden in hun leven, moeilijk te bekomen zijn. Dit geeft aan hoe belangrijk een deugdelijke en ondersteunende bemiddeling kan zijn bij het uitwerken van de scheiding en de gevolgen daarvan.

Door de verhalen heen merken we ook hun probleem met loyaleiteit naar beide ouders toe. In het bemiddelingsgebeuren kan hieraan de nodige aandacht gegeven worden.

Bemiddeling in een ruimer kader

Naast de scheidingsbemiddeling dient ook nagedacht te worden over **ouderschapsbemiddeling**. De scheiding op zich hoeft niet altijd problematisch te

---

⁵ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT. (1999). *Jaarverslag 1998-'98*. Brussel. Pag. 60-62.

zijn, maar dat is jammer genoeg nog geen garantie voor het verder welbevinden van de betrokken kinderen. Problemen kunnen zich bijvoorbeeld ook nog na de scheiding voordoen i.v.m. omgang- en verblijfsregeling. Het resultaat is doorgaans bevredigender voor alle betrokkenen indien dit buiten de rechtbank kan gebeuren met behulp van kwaliteitsvolle bemiddeling. Ook voordat de definitieve beslissing tot scheiden valt, kan een bemiddeling nuttig zijn om een conflictescalatie te vermijden.

De (scheidings)bemiddeling dient dus mogelijk te zijn **voor, tijdens en na** de scheiding.

Het is tevens van belang dat bemiddeling mogelijk is bij het beëindigen van **alle** mogelijke vormen van samenleven. Ook ongehuwde koppels, zij het hetero- of homoseksuele partners, hebben kinderen. Dat is de huidige realiteit en deze kinderen moeten van dezelfde voordelen van dergelijke conflicthantering en – beheersing kunnen genieten.

In die zin is het aangewezen om te spreken over **bemiddeling in familie zaken**, gezien daar alle voormelde situaties onder kunnen vallen.

Erkenning en kwaliteit(stoezicht)

Op grond van de vaststelling dat er in de praktijk verschillende soorten bemiddelaars aan het werk zijn, is het noodzakelijk dat er een geheel van minimale kwaliteitsvereisten vastgelegd wordt. De gebruiker moet zeker kunnen zijn van eenzelfde kwaliteit ongeacht of hij/zij nu kiest voor een welzijnswerker, een advocaat, een zelfstandige bemiddelaar of een notaris én ongeacht of de bemiddeling rechtbankgebonden is of niet.

Het Kinderrechtencommissariaat is van oordeel dat de erkenningsvereisten, de kwaliteitscriteria en – controle, de opleiding en nascholing e.d. bij voorkeur worden uitgewerkt mits **overleg** met ervaren bemiddelaars. Hun inbreng op basis van expertise en ervaring is in deze zeer waardevol en kan garant staan voor een degelijke, inhoudelijke invulling van de kwaliteitsvereisten. Op die manier wordt ook vermeden dat er bijkomende structuren moeten opgericht worden.

Een afzonderlijke kwaliteitscontrole en eventuele klachtendienst lijkt dan overbodig in het licht van het kwaliteitsdecreet en de toepassing van rechten van gebruikers van welzijnsvoorzieningen, zoals die hopelijk zullen vastgelegd worden in de nabije toekomst.

Het Kinderrechtencommissariaat blijft ook wijzen op het belang van de **(bijkomende) opleiding** inzake het concept, de methodiek, de deontologie en de

doelstellingen van het bemiddelen. Daarbij dient dan vooral gelet te worden op de wijze waarop kan vermeden worden dat het kind de spil van het conflict wordt. Zoals intussen wel geweten is, zijn de nadelige gevolgen van scheiding voor het kind het grootst en het meest talrijk wanneer het kind zich 'caught in the middle' voelt.

Het aspect 'vrijwillig' en 'verplicht'

Opvallend in beide voorstellen is de stelling dat een **verplichte**⁶ **bemiddeling** ongewenst is. Het Kinderrechtencommissariaat wil hier graag volgende bedenking rond meegeven.

Een 'opgelegde' hulpverlening is inderdaad altijd een contradictio in terminis. Toch ligt dit hier enigszins anders, gezien er ook kinderen bij betrokken zijn die **zelf geen hulpvraag kunnen formuleren**, geen zelfstandige toegang tot de bemiddeling hebben. Enige druk op de ouders om de vereiste aandacht op te brengen voor de belangen van hun kinderen kan daarbij soms nodig en nuttig zijn.

In Noorwegen is de bemiddeling verplicht voor ouders met kinderen onder de zestien jaar. Niet het behalen van een positief resultaat is verplicht, wel een verplichte **kennismaking** met de bemiddelingsmethode. Daartoe worden 3 à 4 gratis uren op de sociale dienst aangeboden. Het blijven de ex-partners die beslissen of ze tot een akkoord kunnen komen of toch nog de procedure verderzetten. Veel hangt dan af van de kwaliteiten en ervaring van de bemiddelaar. Tegelijk kan hier een oplossing gevonden worden voor de gevallen waar (aanvankelijk) slechts één van beiden via bemiddeling wil werken.

De Noorse Kinderombudsman gaat momenteel nog een stap verder waar hij het advies formuleert dat kinderen zelf een bemiddeling zouden moeten kunnen vragen wanneer hun ouders er niet uit komen.

Ook bij de behandeling van het wetsvoorstel inzake gezinsbemiddeling werd het aspect 'verplichting' besproken. Advocaat Lempereur die in deze gehoord werd, stelde daarbij dat men "zou kunnen overwegen...de partijen te verplichten een opvoedkundige informatievergadering over bemiddeling bij te wonen."⁷

Het Kinderrechtencommissariaat gaat ervan uit dat het geen probleem zou mogen zijn om een verplicht informatie- en kennismakingsmoment in te voeren. Bemiddeling is nog voor velen onbekend. Kennismaking met de **verschillende**

---

⁶ Gezien dit in concreto enkel zou kunnen in de loop van de gerechtelijke procedure, is dit federale materie.

⁷ Verslag inzake het wetsvoorstel betreffende de echtscheidingsbemiddeling, *Parl. St.*, doc. 50 0067/011, p. 18.

manieren waarop men een scheiding kan doen verlopen, kan voor velen dan ook nieuwe inzichten brengen. Dergelijke verplichting is geen inbreuk op de vrije keuze van de betrokkenen maar verhoogt enkel hun kennis waarop ze die keuze kunnen baseren. Momenteel blijft het toch enkel een bepaalde groep ouders zich aangesproken voelt en geïnteresseerd is in het systeem van bemiddeling. Door een verplichte kennisgeving aan iedereen kunnen meer ouders voor deze aanpak gaan kiezen.

ADVIES VAN HET KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT

- Het Kinderrechtencommissariaat dringt aan op een **regeling van erkenning** voor (scheidings)bemiddelaars in die zin dat de lat gelijk gelegd moet worden voor **alle** bemiddelaars én voor de bemiddeling binnen en buiten de procedurele context.
- Dergelijke regeling dient bijzondere aandacht te hebben voor:
  - de rechten en belangen van de betrokken minderjarige kinderen,
  - de vereisten inzake kwaliteit en -controle, opleiding en nascholing, deontologie.
- Het Kinderrechtencommissariaat stelt voor om te spreken van **familiale** bemiddeling zodat deze werkvorm mogelijk wordt voor gehuwden en ongehuwden, voor heteroseksuele en homoseksuele partners, alsook voor, tijdens en na de echtscheiding.
- Het Kinderrechtencommissariaat pleit voor de oprichting van een (tijdelijke) werkgroep voor de invulling van:
  - de concrete erkenningsvereisten en -procedure,
  - de vereisten inzake vorming, na- en bijscholing, alsook supervisie,
  - de kwaliteitseisen en de -controle,
  - de ethische normen en deontologie,
  - de standaardovereenkomst voor de gebruiker (met inbegrip van de tarifiering),
  - de beroepsaansprakelijkheidsverzekering.
  - Deze werkgroep dient minstens te bestaan uit bemiddelaars met ervaring uit de verschillende beroepsgroepen en sectoren (de advocatuur, het notariaat en het algemeen welzijnswerk) alsook experts op het gebied van ontwikkeling en de effecten van scheiding op minderjarigen. (Gezien de uitwerking van de erkenningsprocedure en -vereisten in beide voorstellen van decreet op niveau van de Vlaamse regering dient te

gebeuren, is het aangewezen dat die werkgroep onder de bevoegde minister zou functioneren.)

- Het Kinderrechtencommissariaat legt de vraag omtrent een mogelijke verplichting voor, ook al zal dit in voorkomend geval op federaal niveau moeten ingeschreven worden in de procedure.

Ankie Vandekerckhove
Kinderrechtencommissaris
September 2000

LITERATUUR

FORUM FAMILIALE- EN SCHEIDINGSBEMIDDELING. (juni 2000).

Amendementen en bedenkingen inzake het wetsontwerp betreffende de gezinsbemiddeling. Gent : (onuitgegeven).

GARRITY, C.B. en BARRIS, M.A. (1999). *Caught in the middle: protecting the children of high-conflict divorce.* Lexington Books.

KINDERRECHTENCOMMISSARIAT. (1999). *Jaarverslag 1998-1999.* Brussel.

NEALE, B. and WADE, A. (2000). *Parent problems ! Children's views on life when parents split up.* Surrey : Young Voice.

RENDERS, M. (1999). *Scheidingsbemiddeling. Een theoretisch en praktisch model.* Gent : Scoop.

Speciaal nummer. (nov. 1996). *Alert.* Scheidingsbemiddeling. Antwerpen : P.O.W.

VAN PELT, A. (red.). (1998) *Scheidingsbemiddeling in het Algemeen Welzijnswerk. Dossier Steunpunt Algemeen welzijnswerk.* Antwerpen.

VAN TEEFFELEN, P.A.J.Th. (jg. 20, nov. 1998). *Familierechtelijke bemiddeling in Nederland, Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht, pag. 267-272.*

X. (okt. 1998). *Verslag van de 4e Europese Conferentie Familierecht: la médiation familiale en Europe.* Raad van Europa.

X. (1996). *Kinderen over echtscheiding.* Kinder- en Jongerentelefoon.